

LIBER SECUNDUS.

ONTOLOGIA.

PROOEMIUM.

I. Metaphysica dicitur illa scientia quae supream rerum notiones suprasensibiles investigat; illas videlicet veritates quae per experientiam vel per testimonium sciri et attingi non possunt, sed quae soli ratiocinio et mentali contemplationi perviae sunt. De Metaphysica generatim haec pauca notanda veniunt :

1° *Finis metaphysices* est generalissima et certissima principia rerum nos docere, quibus ut primis et necessariis veritatibus omnis veritatum omnium ordo regatur ac quasi nitatur.

2° *Objectum metaphysices* sunt causae ontologicae ultimae rerum omnium existentium, tum excogitabilium, menti nostrae proponendae, ordinandae ac perspicendae.

3° *Medium metaphysices* est mentalis rerum contemplatio et ratiociniorum discursus ac processus methodicus, quo a factis et datis, per varias scientias naturales et experientiam omnimodam praebitis, ad conclusiones necessarias ultimas procedamus.

4° *Comparatio metaphysices ad alias scientias.* Post obviam cujusque experientiam, post acutam atque sagacem experimentationem et observationem, post coordinationem et subordinationem rerum per varias classes et familias et genera et species, orta dici potest aliqua scientia naturalis, de hoc scilicet aliquo ordine rerum. Hujus scientiae munus jam est facta observare, eorum constantiam vel mutabilitatem notare, conditiones varias et adjuncta sub quibus facta constanter vel iterentur vel mutantur animadvertere, naturae

leges singulas determinare, legum inter se relationes mutuas indagare, legum plurimum per mutuas relationes complexum illustrare atque ad leges universalissimas reducere, easque exprimere per formulas simplicissimas. Atque hinc prona erit via ad causas rerum propinquiores pro singulis rerum ordinibus deducendas. Et ecce *scientia* possidebitur *aliqua particularis*. At non item *scientia metaphysica*. Haec enim et varias scientias inter se comparans, et unitatem in varietate humanarum cognitionum quaerens, altiores communes rerum causas inquirat, intimiorem naturam ipsarum causarum rimatur, atque ad primam usque causam omnium unam contemplandam assurgit. Quae ulterior inquisitio tam consona humanae naturae est, ut ipso rationis nostrae impulsu sponte ad eam feramur, atque vix ullus in scientiis vere peritus existat qui non illas quaestiones attingat; quinimo multi limites metaphysicae ingressi, facti sui ignari, et aliunde non sufficienter ad tales lucubrationes parati atque exulti per philosophiae studium, miros in errores mira per devia deveniunt.

3° *Divisio metaphysices* jam ex prima introductione generali ad philosophiam nota remanet. Etenim de omni ente consideratio quum sit, pars una necessario *circa notionem entis generatim sumpti, et circa omnia entia eatenus inspecta quatenus praecise entia sunt*, versari debet, quae vocatur *metaphysica generalis* seu ONTOLOGIA; partes aliae de singulis summis entium divisionibus tractant, suntque partes *metaphysicae specialis*.

II. **Ontologia** igitur, ex modo dictis, ens ut ens, sive aliis verbis: omnia entia prout entia sunt, considerat; quamobrem in quatuor capita dividetur tota haec tractatio.

- Caput 1. De ente in communi, seu de notione transcendentali entis.
- Caput 2. De entis proprietatibus transcendentalibus.
- Caput 3. De entis summis generibus, seu categoriis.
- Caput 4. De entis perfectione.

CAPUT I.

DE ENTE IN COMMUNI.

Quidquid est, quidquid esse potest, imo quidquid excogitari potest, est, aliquod ens, et si ab omni differentia quacumque inter illa omnia entia abstrahas, habes communem aliquam omnibus notam hanc, quod sint *entia*: habes conceptum entis in communi, de quo disputamus toto isto capite. Et quidem tres de eo sint quaestiones:

- Quaestio 1. De ente, ut sic.
- Quaestio 2. De ente, ut essentia.
- Quaestio 3. De ente, ut existente.

QUAESTIO 1.

De ente, ut sic.

De hoc conceptu quaerendum est quid in sua abstractione repraesentet, seu quodnam sit objectum formale conceptui tam abstracto correspondens; deinde quum etiam entis oppositum, puta non ens, concipere nostra mens queat, etiam hujus conceptus objectum quale sit quaeremus; ac tandem, quoniam ex ipsa entis et non entis consideratione aliqua prima et universalissima judicia se menti offerunt, de his quoque disputandum erit. Sint proinde

- Articulus 1. De conceptu entis.
- Articulus 2. De ente rationis, seu non ente.
- Articulus 3. De primis principiis ex idea entis.

ARTICULUS 1.

De conceptu entis.

Propositio 1.

Conceptus subjectivus proprius et adaequatus entis, ut sic, est unus.

Stat. quaest. 1) *Notio entis* definiri non potest, nam a) est notio maxime communis et generalissima, — b) est notio simplicissima, — c) nullam habet priorem et notioem per quam definiatur; — *aliis verbis*: quia habet omnium minimam comprehensionem et maximam extensionem.

2) Potest tamen et debet explicari ista entis notio; atque haec erit indagatio hujus et sequentium propositionum. — Dicimus igitur hic: *conceptus subjectivus* noster, i. e. ipse actus mentis nostrae cogitantis ens, nostra perceptio entis subjectiva;

proprius: quo non percipiuntur aliae notae praeter notam entis;

adaequatus: qui omnia entia complectitur, nullum excludit;

entis, ut sic: reduplicative, ut entis, nullo modo determinatus; i. e. cogitando quodcumque prout est ens, non prout est tale vel aliud ens;

est unus: i. e. praecisus ab aliis conceptibus subjectivis aliarum rerum et notarum.

3) *Scopus* est explicare conceptum *objectivum* entis, i. e. inquirere qualem notam nobis repraesentemus dum cogitamus ens; sed quia paulo difficilius, et multum pendens a subjectiva nostra conceptione, ab ista incipimus.

4) De hac et proxime sequentibus propositionibus cfr. *Suarez*, met. disp. 2. **Prob. 1°** Voces expriment immediate conceptus mentis seu ea quae subjective concepta sunt (ita ut ubi plura sunt subjective concepta, ibi plura sint verba); — *a.* vox entis non solum materialiter est una, sed et formaliter unam habet significationem ex primaeva impositione sua; *e.*